

KKO:2001:61

Vahingonkorvaus - Ankara vastuu - Ympäristövahinko

Diaarinumero: S2000/404

Esittelypäivä: 22.3.2001

Antopäivä: 15.6.2001

Taltio: 1276

Kadun päällystämisen pohjatyöstä syntynyt tärinä oli aiheuttanut rakennuksen seiniin halkeamia. Kaupunki, jonka lakisääteisiin velvollisuuksiin kadun rakentaminen kuului, oli ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain tarkoittamana toiminnan harjoittajana tuottamuksesta riippumatta vastuussa vahingon korvaamisesta, vaikka työn oli suorittanut itsenäinen urakoitsija. Kysymys myös häiriön sietämisvelvollisuudesta. (Ään.) Ks. KKO:1999:124

ASIAN KÄSITTELY ALEMMISSA OIKEUKSISSA
MUUTOKSENHAKU KORKEIMMASSA OIKEUDESSA
KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU 15.6.2001
ASIAN KÄSITTELY ALEMMISSA OIKEUKSISSA

Kanne Turun käräjäoikeudessa

Tarja Elo kertoi Turun kaupunkia vastaan ajamassaan kanteessa, että Valtatie Oy oli kaupungin toimeksiannosta tehnyt syksyllä 1997 asfaltointia varten tarpeellista tien pinnan tasaamis- ja tiivistämistyötä Turun kaupungin Vasaramäen kaupunginosassa sijaitsevalla Kastanjatiellä, jonka varrella oli Elon omistama rakennus. Pohjatyötä tehtäessä katualuetta jyrättiin ja lanattiin laitteistolla, jonka tärinävaikutuksesta Elon rakennuksen kellarikerrokseen syntyi hiushalkeamia suurempia halkeamia, joita ei ennen mainittua ajankohtaa siellä ollut. Talossa havaittava tärinävaikutus oli työn tekemisen hetkellä ollut huomattavan voimakas.

Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain (ympäristövahinkolain) 1 §:n nojalla tietyllä alueella aiheutuneesta toiminnasta johtuvasta tärinästä syntynyt vahinko kuuluu lain soveltamisalan piiriin. Vahinko korvataan, jos voidaan osoittaa, että toiminnan ja vahingon välinen syy-yhteys on todennäköinen ja lisäksi edellytetään, ettei vahingon kärsijällä ole vahingon suhteen sietämisvelvollisuutta. Kaupunki oli mainitun lain 1, 3 ja 7 §:n nojalla velvollinen korvaamaan vahingon.

Tämän vuoksi Elo vaati, että kaupunki velvoitetaan suorittamaan hänelle vahingonkorvauksena rakennuksen arvioiduista korjauskuluista 5800 markkaa korkoineen.

Vastaus

Kaupunki kiisti Elon kanteen, koska Valtatie Oy:n kaupungin toimeksiannosta suorittaman

tien pinnan tasaus- ja tiivistystyön sekä Elon talossa olevien halkeamien välinen syy-yhteys ei ollut todennäköinen.

Työ oli tehty tällaiseen työhön mitoitettulla kalustolla, joka kokemuksen perusteella ei aiheuta rakennevaurioita taloihin. Alueen muissa rakennuksissa ei ollut todettu asfaltoinnin jälkeen halkeamia. Elon talossa oli ollut halkeamia jo ennen tasaus- ja tiivistystyön suorittamista. Talon edustalla sijaitsevien suurten lehtipuiden aiheuttama pohjaveden haihtuminen ja maan vajominen olivat todennäköinen syy pidemmän ajan kuluessa syntyneille halkeamille.

Kaupunki katsoi, että asfaltointityöstä aiheutuneen häiriön sietämistä oli joka tapauksessa pidettävä kohtuullisena. Tärinä oli ollut välttämätöntä asfaltoinnin toteuttamiseksi eikä se ollut poikennut vastaavanlaiseen työhön yleisesti liittyvästä tärinähäiriöstä. Asfaltointi oli tehty alueen asukkaiden toivomuksesta ja se oli parantanut heidän elinolosuhteitaan.

Lisäksi kaupunki esitti, ettei se ollut asfaltointityön osalta toiminnan harjoittaja. Kaupunki oli ainoastaan tiealueen haltija, joka oli tilannut tehdyn päällystystyön ulkopuoliselta, itsenäiseltä urakoitsijalta. Jos halkeamien vastoin odotuksia katsottaisiin aiheutuneen Elon esittämällä tavalla, ne olivat johtuneet Valtatie Oy:n harjoittamasta tien pinnan kunnostamistyöstä. Kaupunki ei sen paremmin tiealueen haltijan ominaisuudessa kuin työn tilaajanakaan ollut lain 7 §:n tarkoittama vastuutaho.

Vielä kaupunki huomautti, että korjauskustannukset eivät ainakaan kokonaan johtuneet asfaltoinnista. Talossa ennen asfaltointia olleiden halkeamien korjaamisesta aiheutuvia kustannuksia ei kaupunki missään tapauksessa ollut velvollinen korvaamaan.

Käräjäoikeuden tuomio 30.3.1999

Sovellettava laki

Ympäristövahinkolain 1 §:n 1 momentin mukaan laissa tarkoitettuna ympäristövahinkona korvataan tietyllä alueella harjoitetusta toiminnasta johtuva vahinko, joka on ympäristössä aiheutunut paitsi muusta tärinästä.

Kantajan kanne perustui siihen, että hän oli väittänyt omistamaansa rakennukseen tulleen vaurioita asfaltointia varten tarpeellisesta tien pinnan tasaamis- ja tiivistämistyöstä aiheutuneen tärinän seurauksena. Käräjäoikeus katsoi, että tätä työtä oli pidettävä mainitun lain tarkoittamana toimintana ja että Elon oikeutta vahingonkorvaukseen oli arvioitava mainitun lain säännösten nojalla.

Vahingon syntyminen

Käräjäoikeus katsoi, viitaten Elon todistelutarkoituksessa antamaan kertomukseen ja todistajien kertomuksiin, että asiassa ei ollut tullut esiin mitään sellaista seikkaa, minkä perusteella olisi aiheutta epäillä seinän halkeamien syntyneen muulloin kuin jyrästytyä tehtäessä.

Vahingon syy-yhteys kadun uudelleen päällystystyöhön

Käräjäoikeus katsoi, että todistajien kertomusten perusteella ei ollut riidattomasti tehtävissä johtopäätöstä, olivatko halkeamat syntyneet tien päällystystyön aiheuttamasta tärinästä. Ympäristövahingon korvattavuuden edellytyksenä on lain 3 §:n mukaan, että toiminnan ja vahingon välinen syy-yhteys on todennäköinen. Kun Elo oli näyttänyt vahinkojen syntyneen samanaikaisesti kuin tien pohjatyötä oli tehty, käräjäoikeus katsoi hänen saattaneen riittävän todennäköiseksi, että vahinkoon oli ainakin osaltaan ollut syynä katutyön aiheuttama tärinä.

Kaupungin vastuu

Ympäristövahinkolain 7 §:n mukaan ensisijainen korvausvelvollisuus on sillä, jonka harjoittamasta toiminnasta ympäristövahinko johtuu tai joka on rinnastettava toiminnan harjoittajaan. Asfalttoinnin pohjatyön oli kaupungin toimeksiannosta tehnyt itsenäinen urakoitsija.

Rakennuslain 78 §:n mukaan kadun rakentaminen kuuluu kaupungille. Kadun rakentamiseksi on myös katsottava sorapäällysteisen kadun kestopäällystäminen. Kadun rakentaminen on kaupungin lakiin perustuva velvollisuus ja näin ollen kaupunkia oli pidettävä ympäristövahinkolain tarkoittamana toiminnan harjoittajana. Kaupunki ei voinut urakkasopimukseen vedoten vapautua siitä vastuusta, joka sillä edellä sanotun mukaisesti oli toiminnan harjoittajana.

Vahingon määrästä

Käräjäoikeus totesi, että korvaus tästä ympäristövahingosta tuli määrättäväksi siten kuin vahingonkorvauslain 5 luvun 5 §:ssä on säädetty esinevahingon korvaamisesta eli oli korvattava korjauskustannukset.

Asiassa oli esitetty arvio rakennuksen seinissä todettujen uudempien halkeamien korjaamiskustannuksista. Kun ei ollut edes väitetty, että vahinko olisi korjattu, arviota tarkempaa selvitystä korjauskustannuksista ei ollut saatavissa. Tämä merkitsi sitä, että vahingon määrä oli oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 6 §:n perusteella arvioitava.

Näin tehdessään käräjäoikeus otti huomioon, mitä kohtuuden mukaan oli ollut selvitettävissä ja sen, että halkeamien syntymiseen oli katsottava osaltaan vaikuttaneen myös rakennuksessa aikaisemmin olleiden jännitteiden laukeaminen. Käräjäoikeus arvioi vahingon määräksi 4000 markkaa.

Olosuhteet kokonaisuudessaan huomioon ottaen vahinkoa ei voitu pitää vähäisenä.

Käräjäoikeus velvoitti kaupungin suorittamaan Elolle korvauksena ympäristövahingosta 4000 markkaa korkoineen.

Asian on ratkaissut kärjätuomari Erjapirjo Laine.

Turun hovioikeuden tuomio 16.2.2000

Kaupunki valitti hovioikeuteen.

Hovioikeus totesi, että kaupunki oli katsonut, että koska häiriöstä oli aiheutunut vain vähäinen esinevahinko, Elo oli velvollinen sietämään syntyneen vahingon. Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukana sietämisvelvollisuus ei koske muun muassa vähäistä suurempaa esinevahinkoa. Pykälän 1 momentin mukaan vahingon kärsijä ei ole sietämisvelvollinen, ellei häiriön sietämistä ole pidettävä kohtuullisena. Ottaen huomioon olosuhteet kokonaisuudessaan sekä se, että tärinänä ilmennyt häiriö ja sen aiheuttamat vahingot olivat olleet poikkeuksellisia, ei asunnon seinien halkeamista aiheuttaneen häiriön sietämistä ollut pidettävä kohtuullisena.

Kaupungin vastuun osalta hovioikeus totesi, että ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 7 §:n mukaan korvausvelvollinen on vahinkoa aiheuttaneen toiminnan harjoittaja ja siihen rinnastettava taho. Mainitun lain 1 §:n 2 momentin mukaan toiminnan harjoittamisena pidetään tien tai muun liikennealueen pitämistä. Tiehen rinnastettavia ovat kadut ja rakennuskaavatiet, joiden pitämisestä vastaa kunta eli tässä tapauksessa Turun kaupunki. Toiminnan harjoittajaan rinnastaminen tulee kysymykseen tilanteissa, joissa ympäristövahinkoa aiheuttavaa toimintaa harjoitetaan toisen lukuun siten, että tuo toinen tosiasiallisesti, vaikkakaan ei muodollisesti, on laissa tarkoitetun toiminnan harjoittaja. Rinnastamista arvioitaessa oli otettava huomioon rinnastettavan määräysvalta ja taloudelliset suhteet toiminnan harjoittajaan, mihin sisältyy myös toiminnan harjoittamispaikan omistus. Vaikka kadun päällystämisen pohjatyön oli suorittanut itsenäinen urakoitsija, kaupungin velvollisuuksiin kuuluva kadun rakentaminen oli laissa tarkoitetulla tavalla tien pitämiseen kuuluvaa toimintaa. Asiassa ei siten ollut merkitystä sillä, että päällystystyön oli suorittanut itsenäinen urakoitsija, vaan kaupunkia oli pidettävä vahingosta vastuussa olevana toiminnanharjoittajana.

Edellä selostetuilla ja kärjäoikeuden mainitsemilla perusteilla kaupunki oli velvollinen korvaamaan kysymyksessä olevan vahingon. Hovioikeus ei muuttanut kärjäoikeuden tuomion lopputulosta.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Pentti Tulenheimo, Juhani Leinonen ja Markku Nieminen.

MUUTOKSENHAKU KORKEIMMASSA OIKEUDESSA

Kaupungille myönnettiin valituslupa. Valituksessaan kaupunki vaati kanteen hylkäämistä. Elo vastasi valitukseen.

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU 15.6.2001

Perustelut

Asiassa on kysymys kadun päällystämiseen liittyvän pohjatyön yhteydessä syntyneen tärinän rakennukselle aiheuttamasta vahingosta, josta vaaditaan korvausta ympäristövahinkolain nojalla.

Ympäristövahinkolain soveltamisalaan kuuluu sen 1 §:n 2 momentin nimenomaisen säännöksen mukaan tien pitämisestä tietyllä alueella johtuva vahinko, joka on ympäristössä aiheutunut muun muassa tärinästä. Ympäristövahinkolaissa ei ole määritelty, mitä toimintaa on pidettävä laissa tarkoitettuna tien pitämisenä. Tienpito, johon on sinänsä rinnastettava kadun pitäminen, on määritelty muualla lainsäädännössä siten, että se käsittää yhtäältä tien tekemisen, johon voi kuulua paitsi uuden tien rakentamista, myös ennestään olevan tien siirtämistä, levittämistä ja muuta parantamista, sekä toisaalta tien kunnossapidon (laki yleisistä teistä 4 §, laki yksityisistä teistä 6 §). Kanteessa tarkoitettun katutyön suorittamisen aikaan voimassa olleen rakennuslain (370/1958) 78 §:n mukaan kaupungille kuuluvaksi kadun rakentamiseksi oli myös katsottava muun muassa kadun perustuksen vahvistaminen, sorapäällysteisen kadun kestopäällystämisen ja muu tähän verrattava parannustyö. Näin ollen puheena oleva kadun päällystämisen pohjatyö on kiistatta ympäristövahinkolaissa tarkoitettuun tien pitämiseen kuuluvaa. Katutyöstä aiheutuneen ympäristövahingon korvattavuus ratkaistaan siten ympäristövahinkolain nojalla.

Ympäristövahinkolain 7 §:n mukaan korvausvelvollisia ovat vahinkoa aiheuttaneen toiminnan harjoittaja ja siihen rinnastettava taho. Kaupunki on kiistänyt, että se olisi tasoitustyön osalta toiminnan harjoittaja ja viitannut siihen, ettei sillä ole ollut toiminnallista yhteyttä tehtyyn työhön, jonka oli urakkasopimuksen perusteella suorittanut itsenäinen urakoitsija. Kaupunki on kiistämisenä tueksi viitannut Korkeimman oikeuden ratkaisuun KKO 1999:124, jossa oli kysymys urakoitsijan suorittamasta sairaalarakennuksen hiekkapuhallustyöstä levinneen pölyn aiheuttamista vahingoista ja jossa sairaalatoimintaa harjoittanutta kuntayhtymää ei katsottu korvausvelvolliseksi. Korkein oikeus toteaa, että tuossa tapauksessa ratkaisu on perustunut siihen, että hiekkapuhallustyö ei liittynyt sairaalatoimintaan eikä kuntayhtymä pelkästään rakennuksen haltijana tai työn teettäjänä ollut vastuussa rakennuksen kunnostamista liiketoimintanaan harjoittaneen urakoitsijan aiheuttamista vahingoista. Nyt ratkaistavana olevassa tapauksessa vahinkoa aiheuttanut toiminta sen sijaan on liittynyt kiinteästi kaupungin lakisääteisiin velvollisuuksiin kuuluvaan kadun rakentamiseen. Kun kaupunki siten on itse ympäristövahinkolain 7 §:ssä tarkoitettu toiminnan harjoittaja, kysymys ei ole edellä mainitussa enakkopäätöksessä tarkoitettusta tilanteesta. Näin ollen kaupunki vastaa kadun rakentamisen yhteydessä mahdollisesti aiheutuneesta ympäristövahingosta tuottamuksesta riippumatta.

Ympäristövahinko on lain 3 §:n mukaan korvattava, jos voidaan osoittaa, että lain tarkoittaman toiminnan ja vahingon välinen syy-yhteys on todennäköinen. Syy-yhteyden todennäköisyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota muun ohella toiminnan ja vahingon laatuun sekä vahingon muihin mahdollisiin syihin. Ympäristövahinkolaissa ei ole säädetty niin sanotusta käännetyistä todistustaakasta. Näin ollen vahingonkärsijän on näytettävä toiminnan ja vahingon välinen syy-yhteys. Tätä näyttövelvollisuutta on kuitenkin laissa lievennetty siten, että korvausvastuun syntymiselle riittää todennäköinen syy-yhteys.

Kaupunki on valituksessaan katsonut, ettei Elo ole näyttänyt todennäköistä syy-yhteyttä

tärinän ja vahingon välillä. Asiassa ei ole kiistetty, etteikö tien pinnan tasaamisesta olisi aiheutunut Elon rakennuksen sisällä havaitsemaa varsin voimakasta tärinää. Elo on näyttänyt, että rakennuksessa havaitut halkeamat ovat syntyneet siihen aikaan, kun katutyö tehtiin.

Kaupunki on väittänyt, että rakennuksessa havaitut halkeamat ovat aiheutuneet rakennuksen vajoamisesta pohjaveden pinnan laskemisen seurauksena, joka taas olisi aiheutunut kuivan kesän ja rakennuksen ja kadun välillä olevien lehtipuiden vaikutuksesta. Mitään selvitystä pohjaveden laskemisesta tai rakennuksen vajoamisesta ei kuitenkaan ole esitetty. Kaupunki ei siten ole näyttänyt riittävällä todennäköisyydellä, että vahinkoon olisi ollut sen esittämä syy. Kun otetaan huomioon tärinän voimakkuudesta esitetty selvitys sekä tärinän ja vahingon syntymisen ajallinen yhteys ja kun vaihtoehtoisia syitä ei ole ilmennyt, voidaan vahingon ja toiminnan syy-yhteyttä pitää todennäköisenä.

Ympäristövahinkolain 4 §:n 1 momentissa on säädetty sietämisvelvollisuudesta, jolla tarkoitetaan sitä, että häiriöstä kärsivän on siedettävä korvauksetta eräät kohtuullisina pidettävät häiriöt. Sietämisvelvollisuus ei kuitenkaan pykälän 2 momentin mukaan koske muun muassa vähäistä suurempia esinevahinkoja.

Kysymys on esinevahingosta. Kuten kaupunki on esittänyt, Elolle aiheutunut vahinko on kuitenkin ollut välittömältä taloudelliselta merkitykseltään vähäinen. Näin ollen on harkittava, onko häiriön sietämistä pidettävä laissa tarkoitetulla tavalla kohtuullisena, ottaen muun ohella huomioon paikalliset olosuhteet ja häiriön syntymiseen johtanut tilanne kokonaisuudessaan sekä häiriön yleisyys vastaavissa olosuhteissa muutoin. Kysymys on tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta, jossa on lähdettävä haitankärsijätahon asemasta yksittäistapauksessa verrattuna muihin rinnasteisiin tilanteisiin. Harkinnassa tulee ottaa huomioon häiriön vakavuus, voimakkuus ja kesto (HE 165/1992 vp. s. 23 û 25).

Tässä tapauksessa tärinänä ilmennyt häiriö on sinänsä ollut lyhytaikaista ja tilapäistä. Yksin tämän perusteella sen sietämistä ei kuitenkaan voida pitää ympäristövahinkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla kohtuullisena, koska ympäristövahinkolain soveltamisen edellytyksenä ei ole, että laissa tarkoitettu toiminta olisi jatkuvaa tai toistuvaa, eikä lakia myöskään ole rajoitettu koskemaan ainoastaan toiminnasta johtuvia jatkuvia tai toistuvia seurauksia. Arvioitaessa sietämisvelvollisuuden kohtuullisuutta on huomioon otettava erityisesti häiriöstä aiheutuneen vahingon laatu. Tässä tapauksessa Elon asuinrakennuksen seiniin on tullut halkeamia. Kysymys ei siten ole ollut vain tärinänä ilmenneestä ohimenevästä haitasta, vaan tärinästä on myös aiheutunut ainakin ilman korjaustoimenpiteitä pysyväksi luonnehdittava vahinko. Kokonaisuutena arvioiden tällaisen häiriön ja sen haittavaikutusten sietämistä ei voida pitää kohtuullisena. Kaupunki ei siten vapaudu ympäristövahinkolain 4 §:n 1 momentin nojalla korvaamasta Elolle aiheutunutta vahinkoa.

Tuomiolauselma

Hovioikeuden tuomion lopputulosta ei muuteta.

Asian ovat ratkaisseet presidentti Olavi Heinonen sekä oikeusneuvokset Mikko Tulokas (eri mieltä), Kati Hidén, Markku Arponen ja Pasi Aarnio (eri mieltä). Esittelijä Anne Ekblom-Wörlund.

Eri mieltä olevien jäsenten lausunnot

Oikeusneuvos Aarnio: Olen muutoin Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevällä kannalla, mutta sietämisvelvollisuuden osalta lausun seuraavaa:

Kysymyksessä oleva häiriö on aiheuttanut Elon asuinrakennuksen kellarikerroksen seiniin hiushalkeamia suurempia halkeamia. Vahingon määräksi on arvioitu 4000 markkaa. Kun otetaan huomioon aiheutuneen esinevahingon laatu ja määrä vahinko on vähäistä suurempi. Ympäristövahinkolain 4 §:n 1 momentin häiriön sietämisvelvollisuutta koskeva säännös ei siten tullut sovellettavaksi.

Oikeusneuvos Tulokas: Olen samaa mieltä kuin oikeusneuvos Aarnio.